

แนวทางการยกระดับการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนย่านกะดีจีน
THE PATH OF LEARNING PROMOTION AT KADEEJEEN, BANGKOK

อวิกา สุปิณะ¹, ฉันทนิกาณ์ สูญสิ้นภัย และสายชล ปัญญชิต
Awika Supina, Tannikarn Soonsinpai, and Saichol Panyachit
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Srinakharinwirot University, Thailand
Email: Awika.supina@g.swu.ac.th¹

Received 8 January 2023; Revised 9 February 2023; Accepted 2 March 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในชุมชนย่านกะดีจีน เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการแหล่งเรียนรู้ผ่านการจัดการโดยภาคเอกชน และเพื่อเสนอแนวทางการยกระดับการส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชนย่านกะดีจีน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้เครื่องมือการวิจัยที่สำคัญประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก และใช้วิธีการบันทึกการอย่างอิสระ มีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 25 คน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบเนื้อหา พื้นที่การศึกษาวิจัยคือ ชุมชนย่านกะดีจีน แขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัยพบว่า แหล่งเรียนรู้ในชุมชนย่านกะดีจีน เป็นแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัย ไม่มีรูปแบบตายตัว มีวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนย่านกะดีจีน มีรูปแบบการบริหารจัดการเชิงเครือข่ายที่อาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง แต่ยังไม่มีความชัดเจนในการบริหารจัดการที่ชัดเจน ทำให้การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ไม่ประสบความสำเร็จได้ดีเท่าที่ควร สำหรับการเสนอแนวทางการยกระดับการส่งเสริมการเรียนรู้ มีดังนี้ 1) สมาชิกในชุมชนต้องตระหนักเห็นถึงคุณค่าของแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน 2) แหล่งเรียนรู้ควรกำหนดแผนนโยบายในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) แหล่งเรียนรู้ควรร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูล หรือจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการด้านการออกแบบการเรียนรู้ 4) สร้างแพลตฟอร์มความรู้ภายในชุมชน เพื่อเป็นพื้นที่กลางในการบริหารจัดการองค์ความรู้ 5) จัดตั้งกองทุนการอนุรักษ์ซ่อมแซมแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่ออนุรักษ์แหล่งเรียนรู้ให้เป็นสถานที่ถ่ายทอดองค์ความรู้สู่อนุชนรุ่นต่อไป 6) แหล่งเรียนรู้ควรร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อขยายเครือข่ายความร่วมมือและทำให้แหล่งเรียนรู้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง

คำสำคัญ: การส่งเสริม, การเรียนรู้, แหล่งเรียนรู้, ชุมชนย่านกะดีจีน

ABSTRACT

This research article aims to study the local learning resources of the Kadeejeen area. To study the management model of learning resources through private management and to propose ways to raise the level of learning promotion of communities in Kadeejeen area. It is qualitative research using key research tools comprising in-depth interviews and use the

recording method independently. There were a group of 25 key informants using content analysis. The research study area is Kadeejeen Community Wat Kanlaya Subdistrict, Thonburi District, Bangkok.

The study found that First Local learning resources in the Kadeejeen community. It's a source of informal learning that does not have a fixed form. Or there is no course and a certain learning period. Its purpose was to be established as a learning center for the community in Kadeejeen area. Secondly, the local learning resources in the Kadeejeen community have a network-based management model. However, there is no clear management policy plan. As a result, the management of learning resources is not as successful as it should be. Thirdly, the proposed approach for enhancing the learning promotion as follows: 1) The members of the Kadeejeen community must firstly realize the value of the learning resources within the community. 2) Learning centers should formulate a policy plan for effective short-term or long-term management of learning resources. 3) Learning centers should cooperate with relevant agencies into the storage area or organize workshops on learning design. 4) Create a knowledge platform to be a central area for knowledge management. 5) Establish a fund for the conservation and repair of learning resources. 6) The learning center should cooperate with various agencies involved in developing public relations media to expand the cooperation network and make the learning center more widely known.

Keywords: Promotion, Learning, Learning Resources, Kadeejeen community

บทนำ

สังคมในศตวรรษที่ 21 เปลี่ยนกระบวนทัศน์การเรียนรู้ตามการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัย ก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจสังคมฐานความรู้ การเรียนรู้เปลี่ยนผ่านจากสถานศึกษาสู่พื้นที่ออนไลน์ ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลายและเปิดกว้างมากขึ้น บุคคลที่เรียนเก่ง หรือท่องจำเก่ง จึงไม่ใช่ตัวเลือกที่ดีที่สุด แต่บุคคลที่พร้อมจะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ มีองค์ความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญและสมรรถนะที่หลากหลายเป็นบุคคลที่สังคมโลกต้องการเนื่องจากเป็นสังคมแห่งเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัย นำเข้ามาใช้งานทดแทนแรงงานมนุษย์ (Yuvabadhanafoundation, 2020) บุคคลจึงเผชิญกับความท้าทายแห่งยุคสมัย ปัจจุบันหลายประการ และทำให้การเรียนรู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะที่สร้างสรรค์เหนือกว่าเทคโนโลยีและนวัตกรรม

การเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิต กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายทำให้เกิดทักษะที่สร้างสรรค์ สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาได้อย่างเหมาะสม ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง นอกจากนี้ ยังสร้างความได้เปรียบในการประกอบอาชีพที่ต้องแข่งขันกันในทุกด้านของคนในสังคม รูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ ในการดำรงชีวิต และมีความสำคัญต่อการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นบุคคลสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้อย่างทั่วถึงและมีความเหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน (Anecha, Panwilai and Paisarn, 2020) ทำให้แหล่งเรียนรู้ หรือพิพิธภัณฑ์ มีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นพื้นที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ ส่งเสริมการคิดและจินตนาการ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม

หลายช่วงทศวรรษที่ผ่านมา พบว่า มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายรูปแบบ ทั้งที่เกิดจากความต้องการของประชาชนและการจัดการโดยหน่วยงานภาครัฐ แต่การจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ดังกล่าว ยังไม่ประสบความสำเร็จ ส่วนหนึ่งเกิดจากคนในชุมชนไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดตั้ง จึงไม่เห็นคุณค่าของแหล่งเรียนรู้ รวมถึงการจัดการความรู้ภายในแหล่งเรียนรู้ที่ไม่เหมาะสมกับพื้นที่และลักษณะการดำรงชีวิตของชุมชน องค์ความรู้ที่ได้ไม่สามารถนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ ส่งผลให้เกิดการละเลยดูแลแหล่งเรียนรู้ มีสภาพไม่ต่างจากปราสาทร้างที่เต็มไปด้วยสมบัตินี้ (Kaewnon P, 2010) สิ่งเหล่านี้เป็นผลจากการขาดการจัดการที่เหมาะสมต่อกระบวนการสร้างแหล่งเรียนรู้ หากการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้มีการจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพ คำนึงถึงความเหมาะสมขององค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนรวมถึงมีกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ย่อมทำให้แหล่งเรียนรู้สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนได้อย่างแท้จริง

ชุมชนย่านกะดีจีน เป็นชุมชนเก่าแก่ของฝั่งธนบุรี มีประวัติศาสตร์อันยาวนานตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี ประกอบไปด้วย 6 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนวัดกัลยาณ์ ชุมชนกุฎีจีน ชุมชนโรงคราม ชุมชนวัดประยุรวงศ์ ชุมชนวัดบุปผาราม และชุมชนกุฎีขาว เป็นชุมชนต้นแบบที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขท่ามกลางความแตกต่างทางศาสนาและวัฒนธรรม และความเข้มแข็งของผู้นำและสมาชิกในชุมชนมีต้นทุนทางสังคมที่สะท้อนให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม ได้แก่ อาคารบ้านเรือนสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณีอันทรงคุณค่า นอกจากนี้ยังมีพิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งเชิงประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น พิพิธภัณฑ์พระประยูรรัตนโกศาทร วัดประยุรวงศาวาส พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร เขตธนบุรี พิพิธภัณฑ์บ้านกุฎีจีน บ้านสกุลทองบ้านหมุกระดาศ บ้านน้อย บ้านขนมฝรั่งกุฎีจีน ธนุสิ่งที่เป็นต้น ด้วยเอกลักษณ์ที่โดดเด่นด้านมรดกวัฒนธรรม “3 ศาสนา 4 ความเชื่อ” ของชุมชนย่านกะดีจีนเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่กลายเป็นเงื่อนไขสำคัญในการสร้างความแตกต่าง และเปิดโอกาสในการเข้าถึงการเรียนรู้ที่หลากหลาย เหมาะกับการยกระดับการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับบุคคล และด้วยความสามารถในการเข้าถึงพื้นที่ของคนทุกช่วงวัยย่อมรองรับการพัฒนาได้ในอนาคต

จากความสำคัญที่กล่าวมา ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในชุมชนย่านกะดีจีนศึกษา รูปแบบการจัดการแหล่งเรียนรู้ผ่านการจัดการโดยภาคเอกชน และเสนอแนวทางการยกระดับการส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชนย่านกะดีจีน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในชุมชนย่านกะดีจีน ได้แก่ พิพิธภัณฑ์บ้านกุฎีจีนและพิพิธภัณฑ์พระประยูรรัตนโกศาทร
2. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการแหล่งเรียนรู้ผ่านการจัดการโดยภาคเอกชน
3. เพื่อเสนอแนวทางการยกระดับการส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชนย่านกะดีจีน

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยพิจารณาจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการดำเนินงานในการส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชนย่านกะดีจีน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับการส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชนย่านกะดีจีนโดยตรง ประกอบด้วยผู้นำทางศาสนา ผู้นำชุมชน

บุคลากรทางการศึกษาหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเรียนรู้และประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนย่านกะดีจีน เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร จำนวน 25 คน

2. เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจึงกำหนดให้มีเครื่องมือที่ใช้เก็บและรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดยสามารถแบ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้ 2 ประเภท ดังนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อรวบรวมข้อมูลความคิดเห็น มุมมองของผู้นำทางศาสนาผู้นำชุมชนบุคลากรทางการศึกษาหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเรียนรู้ และประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนย่านกะดีจีนที่มีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชนย่านกะดีจีน

2.2 แบบบันทึกข้อมูล มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการจดบันทึกการศึกษาวิจัยในภาคสนามที่มีพื้นที่การศึกษาหลากหลาย เนื่องจากจะสามารถช่วยให้ข้อมูลการวิจัยถูกแบ่งแยกและมีรายละเอียดที่ครบถ้วน เมื่อผู้วิจัยต้องวิเคราะห์ข้อมูลจะสามารถเรียบเรียงผลการวิจัยได้อย่างมีคุณภาพและเกิดประโยชน์เป็นอย่างยิ่ง (Chantavanich S, 2010) โดยการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ในการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง และใช้เครื่องบันทึกเสียงขณะทำการสัมภาษณ์เพื่อช่วยในการเก็บข้อมูล โดยขออนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญก่อนทุกครั้ง

3. การรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การรวบรวมข้อมูล ก่อนดำเนินการรวบรวมข้อมูลวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการยื่นข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อขอการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับการพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการตามเอกสารรหัสโครงการวิจัย SWUEC-G-201/2565E โดยได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการวิจัยภาคสนามเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จากนั้นผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนปฏิบัติที่สำคัญสำหรับการศึกษาวิจัยให้สอดคล้องกับการดำเนินการตามจรรยาบรรณการวิจัย โดยแบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารรวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Document Data) และการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Data)

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล (Data analysis) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิควิเคราะห์เนื้อหา(Content analysis) ตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ และการตีความโดยยึดทัศนคติใน (Emic)

ผลการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 การศึกษาแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในชุมชนย่านกะดีจีน พบว่า แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในชุมชนย่านกะดีจีน เป็นแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัย ไม่มีรูปแบบตายตัว หรือไม่มีหลักสูตรและระยะเวลาในการเรียนรู้ที่แน่นอน มีวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนย่านกะดีจีน รวมถึงบุคคลภายนอกที่มีความสนใจใฝ่เรียนรู้ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ภายในแหล่งเรียนรู้มีกิจกรรมการเข้าชมนิทรรศการ โดยการอิงบรรยากาศแบบสมจริงผ่านการจัดแสดงนิทรรศการ ใช้สื่อเทคโนโลยีประกอบการบรรยายเนื้อหา และมีวิทยากรผู้บรรยายที่มีทักษะทางด้านภาษา คอยอำนวยความสะดวก และให้คำแนะนำแก่ผู้เข้าชม

นอกจากนี้ แหล่งเรียนรู้ของชุมชนย่านกะดีจีนยังมีบทบาทสำคัญ ดังนี้ 1) เป็นแหล่งอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมที่รวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ อันเป็นเอกลักษณ์ทางมรดกวัฒนธรรมที่โดดเด่นของชุมชนย่านกะดีจีน 2) เป็นพื้นที่ถ่ายทอดเรื่องราวในอดีต ทำให้อนุชนคนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ที่เคยเกิดขึ้น 3) เป็นสถานที่สร้างปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคม ด้วยแหล่งเรียนรู้ของชุมชนย่านกะดีจีน ตั้งอยู่ภายในชุมชนโดยเป็นสถานที่ร่วมกันของคนในชุมชนและบุคคลทั่วไปสามารถสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม พุดคุยแลกเปลี่ยนทัศนคติ มุมมองร่วมกันผ่านการเข้าชมนิทรรศการในแหล่งเรียนรู้ 4) เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเป็น

สถานที่ถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ อันเป็นเครื่องมือสำคัญที่สร้างเสริมองค์ความรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน และ 5) เป็นแหล่งกระจายรายได้สู่ชุมชน เนื่องจากแหล่งเรียนรู้ตั้งอยู่ในชุมชนย่านกะดีจีนทำให้ประชาชนผู้อาศัยอยู่ภายในชุมชน สามารถสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพ เพื่อหารายได้และยังประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต

วัตถุประสงค์ที่ 2 การศึกษารูปแบบการจัดการแหล่งเรียนรู้ผ่านการจัดการโดยภาคเอกชนของแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในชุมชนย่านกะดีจีน จากการวิจัยพบว่า แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในชุมชนย่านกะดีจีนมีรูปแบบการบริหารจัดการเชิงเครือข่าย กล่าวคือ อาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมจากชุมชน องค์กรทางศาสนา สถาบันทางการศึกษา และเครือข่ายภายนอก ทั้งภาครัฐและเอกชน ในการส่งเสริมการดำเนินกิจกรรม บนพื้นฐานศักยภาพของแต่ละองค์กร และความรับผิดชอบของแหล่งเรียนรู้ แต่ยังไม่มีความชัดเจนในการบริหารจัดการที่ชัดเจน มีเพียงการวางแผนการดำเนินงานเฉพาะกาล ทำให้การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชนย่านกะดีจีนไม่ประสบความสำเร็จได้ดีเท่าที่ควร

วัตถุประสงค์ที่ 3 การเสนอแนวทางการยกระดับการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนย่านกะดีจีน จากการวิจัยพบว่า สามารถสรุปแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชนย่านกะดีจีนได้ ดังนี้

(1) สมาชิกในชุมชนย่านกะดีจีนต้องตระหนักเห็นถึงคุณค่าของแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชนก่อนตระหนักว่าแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ภายในชุมชนเป็นสถานที่รวบรวมองค์ความรู้ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวันอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

(2) แหล่งเรียนรู้ควรกำหนดแผนนโยบายในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในระยะสั้นหรือระยะยาวอย่างมีประสิทธิภาพ อาทิ การวางแผนกิจกรรมรายเดือน หรือกำหนดปฏิทินกิจกรรมในแต่ละเดือนที่เชื่อมโยงกับองค์ความรู้ที่มีอยู่ รวมถึงกำหนดตัวชี้วัดและประเมินผลการดำเนินกิจกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ และควรให้ความสำคัญในการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อคนทั้งมวลอย่างเหมาะสม

(3) แหล่งเรียนรู้ควรร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูล หรือจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการด้านการออกแบบการเรียนรู้ ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย เพื่อกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนที่สามารถนำไปสู่การประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

(4) สร้างแพลตฟอร์มความรู้ภายในชุมชนย่านกะดีจีน เพื่อเป็นพื้นที่กลางในการบริหารจัดการองค์ความรู้ รวบรวมความรู้ที่อยู่ในบุคคล องค์กร หรือกลุ่มเครือข่ายให้มารวมอยู่ในพื้นที่กลางที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย เอื้อประโยชน์ต่อสาธารณะ และมีการอัพเดทข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ

(5) จัดตั้งกองทุนการอนุรักษ์ซ่อมแซมแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชนย่านกะดีจีน เพื่ออนุรักษ์แหล่งเรียนรู้ให้เป็นสถานที่ถ่ายทอดองค์ความรู้สู่รุ่นต่อ ๆ ไป

(6) แหล่งเรียนรู้ควรร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อขยายเครือข่ายความร่วมมือและทำให้แหล่งเรียนรู้เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้พบว่า แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในชุมชนย่านกะดีจีน เป็นแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัยที่ไม่มีรูปแบบตายตัว มีวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนย่านกะดีจีน รวมถึงบุคคลภายนอกที่มีความสนใจใฝ่เรียนรู้ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ภายในแหล่งเรียนรู้มีกิจกรรมการเข้าชมนิทรรศการ โดยการอิงบรรยากาศแบบสมจริงผ่านการจัดแสดงนิทรรศการ ใช้สื่อเทคโนโลยีประกอบการบรรยายเนื้อหาภายในพิพิธภัณฑ์และมีวิทยากรผู้บรรยายที่มีทักษะทางด้านภาษา คอยอำนวยความสะดวก ให้คำแนะนำแก่ผู้เข้าชม

ภายในพิพิธภัณฑ์ สอดคล้องกับผลงานการวิจัยเรื่องการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยอธิบายว่า แหล่งเรียนรู้จะต้องมีการจัดแสดงนิทรรศการที่รองรับการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนต่างเพศ ต่างวัยสามารถเข้ามาเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต (Phisit, Gumpanat and Sumalee, 2018) นอกจากนี้ ยังพบว่าภายในชุมชนย่านกะดีจีนมีศาสนสถานที่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่รวบรวมศิลปวิทยาแขนงต่าง ๆ ตลอดจนถึงการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านพุทธศาสตร์และพุทธศิลป์เปรียบเสมือนเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชนที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ให้คนในชุมชนรวมถึงคนต่างถิ่นได้มีพื้นที่ทำกิจกรรมร่วมกันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมภายในชุมชนท่ามกลางความหลากหลายทางพหุวัฒนธรรม

สำหรับการจัดการแหล่งเรียนรู้ผ่านการจัดการโดยภาคเอกชนของชุมชนย่านกะดีจีนในรูปแบบการบริหารจัดการเชิงเครือข่าย เป็นรูปแบบการบริหารจัดการที่อาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน โดยมีแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชนเป็นตัวกลางในการเผยแพร่ความรู้สู่ชุมชนและสังคม ดึงเอาศักยภาพของแต่ละองค์กรเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในกลไกการพัฒนาองค์ความรู้ และเข้ามามีบทบาทสำคัญในการประสานความร่วมมือเพื่อสร้างเครือข่ายการส่งเสริมการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับมุมมองของทรงลักษณ์ สกุลวิจิตรสินธุ ที่อธิบายว่าการจัดการเรียนรู้อาจนำไปสู่การเกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ได้ ซึ่งอาจจะต้องอาศัยความช่วยเหลือหรือได้รับการสนับสนุนจากกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (Sakulwichitsintu S, 2018) กับการส่งเสริมการเรียนรู้

เมื่อพิจารณาตามแนวทางการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต จากผลงานวิจัยเรื่องการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต จะต้องมีความใน การบริหารจัดการแบบสมดุลใน 4 มิติ ประกอบด้วย มิติที่ 1) การบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงาน มิติที่ 2) การจัดการด้านการมีส่วนร่วม มิติที่ 3) การบริหารจัดการด้านทรัพยากร และมิติที่ 4) การบริหารจัดการด้านการบริการ

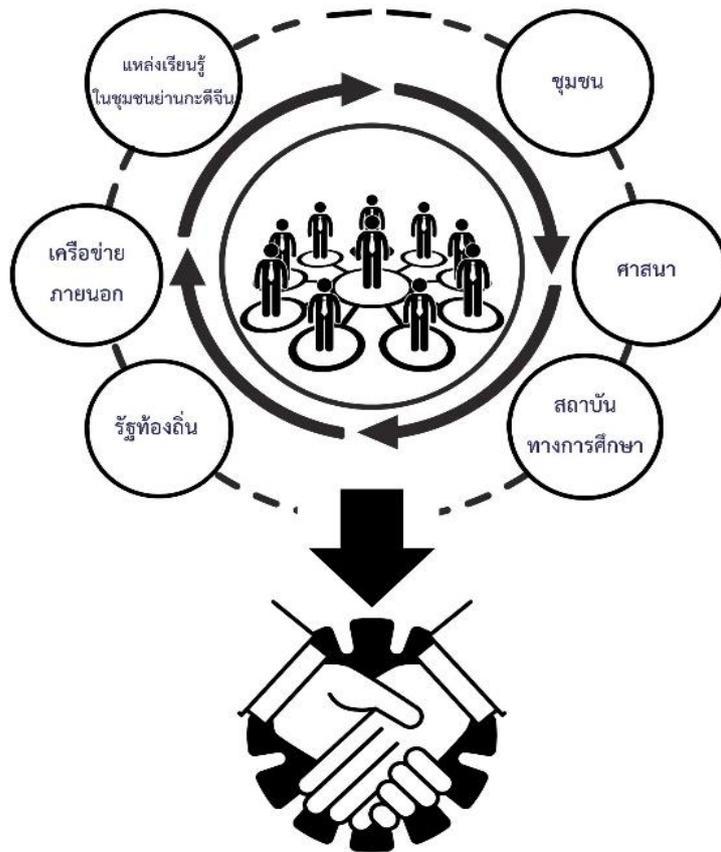
แนวทางการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตดังกล่าว สะท้อนให้เห็นจุดอ่อนของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของชุมชนย่านกะดีจีนหลายประการ อาทิ ไม่มีรูปแบบการบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงานที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ไม่มีการกำหนดพันธกิจในการดำเนินงาน ขาดการวางแผนในการดำเนินกิจกรรมรายปี และกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสม อาจเป็นปัจจัยที่ทำให้การยกระดับการส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชนย่านกะดีจีน ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เช่นเดียวกับผลการวิจัยของประกายดาว แก้วชัยเถร พบว่า ปัญหาในเรื่องของอุปกรณ์ใช้สอยไม่เพียงพอต่อผู้ใช้บริการในการใช้แหล่งเรียนรู้ในระดับมากและผู้ใช้บริการแหล่งเรียนรู้มีความต้องการในเรื่องของการจัดเตรียมสถานที่ให้บริการของแหล่งเรียนรู้ในระดับมาก (Kaewchaithe P, 2019) ปัญหาดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ที่ต้องมีการกำหนดแผนนโยบายในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพในทุกมิติ เพื่อให้การบริการของแหล่งเรียนรู้ในการเป็นสถานที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ยังประโยชน์ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สำหรับการเสนอแนวทางการยกระดับการส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชนย่านกะดีจีน จะเห็นได้ว่าครอบคลุมในทุกมิติ ทั้งชุมชน สถาบันทางการศึกษา เครือข่ายภายนอกทั้งจากภาครัฐและเอกชนเนื่องจากชุมชนย่านกะดีจีนเป็นพื้นที่ที่เต็มไปด้วยเครือข่ายในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่หลากหลาย ชี้ให้เห็นได้อย่างชัดเจนจากงานวิจัยของนิรมล เสรีสกุล และธนพร โอวาทวรวิญญู ที่ได้วิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมของชุมชนย่านกะดีจีนแล้วพบว่า ชุมชนย่านกะดีจีนเป็นพื้นที่ที่เต็มไปด้วยเครือข่ายความร่วมมือ ทั้งในมิติเชิงพื้นที่และเชิงประเด็นที่เป็นการรวมกลุ่ม โดยมีเครือข่ายถึง 120 องค์กร/กลุ่ม (Serisakul, N., & Ovatvoravarunyou, T., 2022) ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 กลุ่มหลัก ดังนี้ (1) กลุ่มภาครัฐ

ส่วนกลาง (2) กลุ่มภาครัฐส่วนท้องถิ่น (3) กลุ่มภาคการศึกษา (4) กลุ่มภาคเอกชน และ (5) กลุ่มภาคประชาสังคมและชุมชน

และเมื่อพิจารณาเครือข่ายทางสังคมจากผลงานวิจัยดังกล่าว ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมต่อความสัมพันธ์ที่หลากหลายในลักษณะเครือข่ายแบบกระจายอย่างครอบคลุม เป็นปัจจัยสำคัญที่จะสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วน ในการพัฒนาแนวทางการยกระดับการส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชนย่านกะดีจีนให้เกิดขึ้น นอกจากนี้ในการยกระดับการส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชนย่านกะดีจีนย่อมต้องประสานความร่วมมือกับเครือข่ายที่เกี่ยวข้องโดยอาศัยผู้นำชุมชนทั้ง 6 ชุมชน ซึ่งจะต้องพัฒนาให้ผู้นำมีบทบาทสำคัญในการเป็นแกนกลางความร่วมมือระหว่างแหล่งเรียนรู้กับเครือข่ายที่ได้อธิบายว่า ผู้นำชุมชนจะต้องประสานความร่วมมือกับกลุ่ม องค์กรภายนอก จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องพัฒนาตนเอง และสร้างความรู้ความเข้าใจให้เกิดขึ้น (Noojoy, Disathaporn and Lohitwisas, 2018) เพื่อเป็นแกนนำในการพัฒนาชุมชนของตนเองร่วมกับประชาชน นอกจากนี้ ควรได้รับความร่วมมือผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ทั้งศาสนสถาน ผู้นำชุมชน สมาชิกในชุมชนภาครัฐภาคเอกชนภาคการศึกษา รวมถึงหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เนื่องจากความร่วมมือจากทุกภาคส่วนจะเป็นปัจจัยสำคัญในการผลักดันให้แหล่งเรียนรู้สามารถยกระดับการส่งเสริมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพยังประโยชน์สูงสุดให้เกิดขึ้นกับทุกคนในสังคม

สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพประกอบ 1 แสดงรูปแบบการบริหารจัดการเชิงเครือข่าย
ที่มา: การสังเคราะห์ของผู้วิจัย

จากการศึกษาแนวทางการยกระดับการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนย่านกะดีจีนได้สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการเชิงเครือข่ายที่อาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมจากชุมชน องค์กรทางศาสนา สถาบันทางการศึกษา และเครือข่ายภายนอก ทั้งภาครัฐและเอกชน ในการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินกิจกรรม บนพื้นฐานศักยภาพของแต่ละองค์กรร่วมกับแหล่งเรียนรู้ มีผลต่อการยกระดับการส่งเสริมการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นภายในชุมชนย่านกะดีจีน เมื่อได้วิเคราะห์ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก อาจกล่าวได้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดการส่งเสริมการเรียนรู้ แต่อย่างไรก็ตาม ในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ควรกำหนดแผนนโยบายในการบริหารจัดการที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และนำไปสู่การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับทุกคนในสังคมอย่างมีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำวิจัยไปใช้ประโยชน์

(1) แหล่งเรียนรู้ภายในชุมชนย่านกะดีจีนควรออกแบบนโยบายในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ให้ชัดเจนอย่างมีประสิทธิภาพ และต้องตรวจสอบประเมินผลการดำเนินงานเป็นประจำอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ สามารถสร้างความสนใจให้ผู้เรียนใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิตและตระหนักเห็นถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

(2) สถาบันทางการศึกษาที่สำคัญภายในชุมชนย่านกะดีจีน โดยเฉพาะสถาบันทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ควรให้ความสำคัญกับการสนับสนุนส่งเสริมการเรียนรู้ ชี้นำแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ รวมถึงการศึกษาค้นคว้างานวิจัย หรือผลิตผลงานด้านวิชาการเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้สู่การยกระดับการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

(3) แหล่งเรียนรู้ควรร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน สถาบันทางการศึกษาทั้งในและนอกระบบ รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เปิดรับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่ายเพื่อกำหนดรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมและถูกต้อง สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และควรพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ให้กับแหล่งเรียนรู้ เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือและทำให้แหล่งเรียนรู้เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้น

(4) กรุงเทพมหานคร หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดสรรงบประมาณในการสนับสนุนการเรียนรู้ กระจายอำนาจให้ชุมชนได้บริหารจัดการแหล่งเรียนรู้เองตามขอบเขตที่รัฐกำหนด

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

(1) ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณเกี่ยวกับประเด็นความพึงพอใจในการใช้บริการแหล่งเรียนรู้ในชุมชนย่านกะดีจีน เพื่อทำความเข้าใจปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการกำหนดรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้หน่วยงานภาครัฐ องค์กรภาคประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถพัฒนานโยบายในการยกระดับการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในอนาคต

(2) ควรมีการศึกษาแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตและพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อให้สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการส่งเสริมการเรียนรู้ และตระหนักว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนา ด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

(3) ควรมีการศึกษาถอดบทเรียนรูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนว่าควรมีลักษณะการเรียนรู้ในรูปแบบใด เพื่อให้แหล่งเรียนรู้ หน่วยงานภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน ใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา บริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ต่อไป

(4) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ของต่างประเทศโดยเฉพาะประเด็นการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นฐานในการส่งเสริมการเรียนรู้

References

- Sakulwichitsintu S. (2018). Information technology Online collaborative Learning. Veridian E-Journal, Silpakorn University, 10 (2) . Retrieved from <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/97009>
- Serisakul, N., & Ovatvoravarunyou, T. (2022). An Analysis of Social Networks for Driving Bangkok's Learning City Concept: A Case Study of Kadeejeen-Khlongsan Neighborhood. King Prajadhipok's Institute Journal, 20 (2) . Retrieved from https://so06.tcithaijo.org/index.php/kpi_journal/article/view/255548/174214
- Kaewnon P. (2010). Model for management lifelong learning centre at Khaodurian Community, Tambon Khaphra, Amphoe Muang, Nakhon Nayok Province. Silpakorn University Journal: Faculty of Archaeology, 9 (2) . Retrieved from <http://www.sure.su.ac.th/xmlui/bitstream/>
- Kaewchaithen P. (2019). Guidelines for arranging lifelong learning resources In neighborhood area of Chulalongkorn University to promote the youths to be lifelong learners (master's thesis) . Faculty of Education, Chulalongkorn University Retrieved from <https://www.car.chula.ac.th/display7.php?bib=b2257185>
- Phisit, Gumpanat & Sumalee. (2018). Management of local museums to promote lifelong learning. Veridian E-Journal, Silpakorn University, 10 (2) . Retrieved from <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/98090>
- Yuvabadhanafoundation. (2020). Change yourself into the youth of the 21st century. Retrieved 28 November 2022, from <https://www.yuvabadhanafoundation.org/th>
- Chantavanich S. (2010) . Data Analysis in Qualitative Research. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Anecha, Panwilai & Paisarn. (2020). Development of Life-Long Learning Skills for grade 10 students by Mobile – Learning (m – Learning). Rajabhat Chiang Mai Research Journal, 21(2).
- Noojoy, Disathaporn & Lohitwisas. (2018). Development Of Community Leader Potential Forbeing Learning Community. Journal Of Industrial Education Faculty of Education, Srinakharinwirot University, 11(1). Retrieved 29 November 2022, from <https://ejournals.swu.ac.th/index.php/jindedu/article/view/8855>

